

ЗУБЧЕНКО В.В., канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Відомо, що інвестиції відіграють важливу роль у діяльності сільськогосподарських підприємств, оскільки вони є головним джерелом технічного оснащення підприємств та сприяють вирішенню практично всіх стратегічних і поточних завдань їх ефективного розвитку. Необхідність здійснення інвестицій у сільське господарство представляє собою об'єктивний процес, обумовлений особливостями сільськогосподарського виробництва. Потреба в інвестиціях для розвитку сільськогосподарського виробництва є об'єктивною необхідністю враховуючи особливості, які притаманні сільському господарству як галузі. Саме від ефективності організації інвестиційного процесу залежить значною мірою економічний розвиток сільськогосподарських підприємств. Проте, нині сільське господарство нашої країни перебуває у складних умовах: проведення бойових дій на Сході України, що знищили частину сільськогосподарських земель, значна девальвація гривні та галопуюча інфляція, що призвели до збільшення витрат у кілька разів. Тому існує необхідність постійно досліджувати інвестиційну діяльність, відстежувати тенденції інвестування, зокрема у сільське господарство.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що протягом останніх років економічне зростання України значною мірою залежить від перспектив аграрного сектора. Так, у 2010-2016 рр. частка промисловості у ВВП країни знизилася з 31,3% до 26,3%, а частка сільського господарства підвищилася з 8,3% до 14,4%. Протягом 2014-2016 рр. частка аграрної продукції в експорті збільшилася з 31% до 42,5%. За попередньою оцінкою, агросектор забезпечив майже третину (28%) надходжень валюти в 2016 р. Дійсно, темпи зростання капітальних інвестицій в сільське господарство значно перевищили темпи росту аграрної продукції. Приріст інвестицій в 2015 р. склав 27,1%, в 2016 р. – 49,5%, обсяг валової продукції сільського господарства знизився на 4,8% у 2015 р, проте виріс на 6,1% в 2016 р.

На сьогодні проблема інвестиційного забезпечення розвитку галузі є найбільш гострою у малих і середніх сільськогосподарських підприємствах, а також в особистих селянських господарствах. Реальною можливістю виведення з кризи значної кількості неефективних сільськогосподарських підприємств є вибір ефективних джерел інвестування їх діяльності. Так, за рахунок усіх джерел інвестування у першому півріччі 2016 р. було освоєно 119,8 млрд. грн. капітальних інвестицій. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств, які у структурі капітальних інвестицій становлять 59,2% у 2012 р., 63,4% у 2013 р., 71,5% у 2014 р., 67,4% у 2015 р., та 72,2% за період січень–червень 2016 р. Таким чином, основне навантаження щодо інвестування несуть підприємства, фактично фінансуючи виробництво з власного прибутку. Проте, прибуток підприємств як основне джерело інвестицій і «самофінансування» для підтримки зростання практично вичерпане і в кращому випадку зможе лише підтримувати аграрне виробництво на колишньому рівні. За рахунок коштів населення на будівництво в країні акумулюється в середньому, за аналізований період, 10% інвестиційних ресурсів. Кредити банків та інші позики складають в середньому 8%. Менше всього освоєно інвестицій за рахунок бюджетних коштів, частка від загального обсягу яких у середньому сягає 2,5% (кошти державного бюджету) та 3,4% (кошти місцевих бюджетів).

Зазначимо, що найважливішим джерелом фінансування розвитку є банківські кредити, однак частка банків в інвестиціях знизилася з 16,1% до 7,1%, тобто майже в два рази. Цільові запозичення на міжнародному ринку для сільського господарства (наприклад, кредитна програма на € 400 млн. від Європейського інвестиційного банку в 2016 р., на \$ 150 млн. від Світового банку в 2017 р. та ін.) підтримують українські банки в кредитуванні інвестиційних проектів. Але вони не вирішують кардинально проблему нестачі внутрішніх ресурсів для інвестування, а лише відсувають її на деякий період, причому на платній основі. Недостатній механізм кредитування не

дозволяє сільськогосподарським підприємствам навіть замислюватися і планувати великі і проривні інвестиційні проекти. За даними Нацбанку України, в 2016 р. лише 20% обсягу кредитних коштів, що видані сільськогосподарським підприємствам, були на термін більше 5 років.

На нашу думку, розробка і реалізація середньо- і довгострокових проектів можлива за участю іноземного капіталу. За даними Державної служби статистики протягом 2016 р., до України надійшли інвестиції зі 125 країн світу. До основних країн-інвесторів, на які припадає 83,5% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 11091,7 млн дол., Нідерланди – 5769,0 млн дол., Німеччина – 5447,4 млн дол., Росія – 4740,4 млн дол., Австрія – 2629,8 млн дол., Велика Британія – 1969,0 млн дол., Франція – 1526,0 млн дол., Швейцарія – 1476,5 млн дол. та Італія – 964,9 млн дол. Станом на 1 січня 2014 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в галузь досяг \$ 776,9 млн. На 1 січня 2016 р. він скоротився до \$ 502,2 млн. і практично не змінився до 1 січня 2017 р. (\$ 500,1 млн.) Лише завдяки залученню інвестицій великих агрохолдингів, підтримки міжнародних фінансових організацій вітчизняний аграрний сектор розвивається та поступово переходить на інноваційний шлях розвитку, що сприяє збільшенню обсягів виробництва продукції та підвищує конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції на зовнішньому та внутрішньому ринках.

Отже, незважаючи на скрутне політико-економічне становище країни, сільське господарство залишається перспективною галуззю. Для покращення інвестиційного клімату держави та сприяння залучення інвестицій зроблено перші кроки: у 2015 р. спрощено умови введення бізнесу, в тому числі і в агросекторі, скасовано близько 20 сертифікатів та ліцензій, спрощено механізм оренди землі. Проте, цього занадто мало для залучення масштабних інвестицій у галузь. Для стимулювання припливу інвестицій в економіку країни й активізації інвестиційної діяльності необхідно удосконалити структуру аграрної економіки, привести нормативні акти в аграрному секторі до європейських стандартів, відкрити ринок сільськогосподарських земель. Вирішення цих першочергових проблем, які є перешкодою для інвесторів, дозволить Україні покращити інвестиційний клімат, прискорити темп економічного зростання та вийти на новий рівень розвитку.